

Recenziók

Egy „vidéki fiskális” közpolitikai élete írásai tükrében

A 19. század utolsó és a 20. század első harmadában a hazai közéletben, a politikában, a közigazgatásban rendkívülien sok olyan jogot végzett személyiség dolgozott, akik különböző szintű és rangú beosztásokban jelentős hatással voltak a hazai társadalom különböző szegmenseinek működésére. Közülük az egyik a Veszprém vármegyei Rupert Rezső volt, akinek a politikai szerepvállalása legmagasabb szintje a pártelnöki tisztség és a parlamenti képviselőség volt.

A könyv, amely Veszprémben jelent meg, róla, vele kapcsolatban közvetett módon mutatja be az életútját, ennek számos fordulatát. Földesi Ferenc, a kötet szerkesztője, az előszó és az életrajz írója, Rupert munkásságát nem a szokványos teljes körű életrajzi leírással jelenítette meg. A politikus rendkívül gazdag publikációiból, a róla írt és a vele kapcsolatban megjelent írásokból válogatott úgy, hogy ezek teljes körűen, az időskálán mintegy analóg módon jelenítsék meg őt és tevékenységét. Aki kézbe veszi és olvassa a kötetet, megismerheti ennek a vidékről a fővárosba elszármazott jogáspolitikusnak a nem mindennapi életútját, amely ma is példa lehet a demokratikus elvek, az igazságosság melletti következetes elkötelezettségre.

Rupert Rezső Veszprém megyében, Devecserben született 1880-ban és Szentesen hunyt el 1961-ben. A jogi egyetem elvégzése után gyakornok lett,

majd 1909-ben ühvyédi irodát nyitott Veszprémben. Tartalékos főhadnagyként emberséges bánásmódja miatt a csatatereken is megbecsülést szerzett az alárendeltjei körében. Még az első világháború alatt bekapcsolódott a város és a megye közéletébe. A főispáni titkári tisztségéből már egyenes út vezetett az országos politikai szerepvállalása felé.

Az 1919-es proletárdiktatúra alatt a város több korábbi vezetőjével túszerként letartóztatták. Amikor kiszabadult, Bécsbe távozott, ahol Bethlen István körébe csatlakozva számos írásban foglalkozott a hazai politikai eseményekkel. Hazatérve Veszprémbe lapot is szerkesztett, szervezte a kisgazda pártot, majd 1920-ban a devecseri körzetben országgyűlési képviselőnek választották meg. Tagja lett a parlament több állandó bizottságának. (Érdekes, és az államelméleti felfogására vall, hogy a pártja törvényelőkészítő bizottságában az államfői jogok terjedelmének a nemzetjogaival szemben való korlátozására tett javaslatot.) Ügyvédi irodáját Budapestre költöztette, amelyet 1955-ig működtetett.

1922-ben ismét Devecserben választották meg képviselőnek, de ezt követően az új, az Országos Kossuth Párt elnöke lett. 1931-ben a Radikális Párt színeiben, majd 1939-ben a Polgári Szabadságpárt listáján került a nemzetgyűlésbe. Támadta a hazai fasizmus előre törését, ezért 1944-ben (a fiával együtt)

törölték az ügyvédi lajstromból. 1945-ben tagja lett az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek és a Fővárosi Törvényhatóságnak.

1938-ben többször meglátogatta a börtönben lévő Rákosi Mátyást, s tanácsokkal látta el a kiszabadulása érdekében. Ennek köszönhetően 1945 után Rákosi megígérte neki, hogy nem lesz bántódása. Ennek ellenére 1951-ben kitelepítették Füzesabony mellé, ahonnan csak 1953-ban térhetett vissza. Haláláról a Népszava többek közt azt írta, hogy „a Horthy-fasizmus harcos ellenfele 81 éves korában elhunyt”.

Az igen terjedelmes, 736 oldalas forráskiadvány három fő részben mutatja be Rupertnek a több, mint fél évszázad alatti, a korra jellemző, igen változatos politikai viszonyok között végzett munkáját. A kötetet lapozgatók pedig elmélyedhetnek a remek szövegválogatásban, s visszaidéződhetnek számukra azok az évtizedek, amelyek már mindenkinek a történelmet jelentik.

Az első fejezetben a napilapokban, folyóiratokban megjelent igen nagy számú írásaiból, illetve hivatalos irataiból készült válogatás kapott helyet. A tartalomjegyzékben mindegyik az eredeti címmel fordul elő. Többnyire már ezekből a beszédes címekből lehet következtetni azok tartalmára. A cikkek évszám szerinti (1917–1952) kategóriákba rendezettek. A rendezési elv lehetőséget ad arra is, hogy a különböző terjedelmű írások rávilágítsanak Rupert személyiségének, politikai gondolkodásának módosulásaira, helyzetfelismerő képességének mélységeire, éleslátására.

Különösen figyelemre méltóak az 1919-ben, 1921-ben, 1924-ben és az 1931-ben készült szövegei. A korra, a különböző habitusú személyekre jellemzőek azok az megjelent írásai, amelyek valamilyen konfliktus „elrendeződését”, „lezárását” szolgálták. Az utolsóként felvett szöveg folyamat, amellyel veszprémi lakó- és bérháza (az ún. Rupert-ház) államosítását próbálta megakadályozni – sikertelenül.

Nemzetgyűlési felszólalásai, interpellációi az 1920–1945 közötti évekből valók. Az első, az 1920. február 26-i nemzetgyűlésben elmondott – jogi érvelésű – beszéde az alkotmányosság alapjain álló politikus előrelátásáról tanúskodik. Beszéde az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről szóló törvényjavaslat tárgyalása során hangzott el. Szóvá tette azt is, hogy a kormányzó-választáson a parlamentben katonák voltak jelen, mintegy háttértámogatást adva a „megfelelő szavazáshoz”. S nem kevésbé fontos, hogy 1939-ben felszólalt a zsidók közéleti és gazdasági térfoglalása korlátozásáról szóló törvényjavaslat ellen. (Már ekkor is kevesen voltak „a bátrak”, s ő ezek egyikeként ítélte el a törvényjavaslatot.) Az e részben közölt szövegek többsége interpelláció, felszólalás, javaslat.

A harmadik blokk tükörkép: azokat az írásokat tartalmazza, amelyek róla, vele és az írásaival kapcsolatosak, vagy a szóban elhangzottakról mondanak véleményt. Időben 1919 és 1947 közöttiek. Ezekben a politikai vagy személyes barátai, (s többnyire politikai) ellenfelei

nyilatkoznak meg. (Néhány ezek közül: Magánjellegű lovagias ügy; A hitvány kor; Rupert nagyvadászbeszéde a nemzetgyűlésen; Rupert Rezső elmélete; Rupert sajtópere a Hazánk ellen; Rupert Rezső ünneplése; Húsz éve politikus Rupert Rezső, stb.)

A kötetnek ez a része bepillantás nyújt a Horthy-korszak kisebb-nagyobb politikai/politikusi afférjaiba, hűen tükrözve azt, hogy e korszak szereplői milyen társadalmi és személyi változások közepette éltek, s életük hogyan változott meg 1945 után.

A kötetet Nagy Vince Egy apostol halálára c. írása, valamint irodalomjegyzék, névmutató és fotómelléklet zárja. A névmutató nagyban megkönnyíti az olvasó dolgát: segítségével kirajzolódik Rupert kapcsolati hálója, azon személyek köre, akik akár negatív, akár pozitív viszonyulásukkal meghatározták életművét.

Rupert Rezsőt az egykori veszprémi piarista gimnáziumi iskolatársa, a későbbi vármegyei főispán, Rainprecht Antal így jellemezte: „Az én kedves barátom politikai felfogásától egy világűr választja el az enyémet. ... Nagy az elmentét tehát Rupert és közöttem, uraim és mégis minél nagyobb az, annál inkább kell tisztelnem Rupertben az önállóságot, a férfias karaktert, mely az övének – higgyék el uraim, még élete feláldozásával is – kifejezést mer adni.” (16.)
Vagyis, mint Földesi Ferenc írja: „Maradt, akinek vallotta magát: konzervatív (liberális), ’vidéki fiskális’”

[Földesi Ferenc (összeáll.): **A ’vidéki fiskális’ Rupert Rezső.** Veszprémi Szemle Várostörténeti Közhasznú Alapítvány, Veszprém, 2019. – Veszprémi Szemle-könyvek 12. Sorozatszerkesztő: Csiszár Miklós.]

TÖLGYESI JÓZSEF

